

KASB-HUNAR MAKTABLARINING YOSHLARGA AFZALLIKLARI VA QULAYLIKLARI

Raxmatova Gavhar Mo‘minovna

Surxondaryo viloyati Qumqo‘rg‘on tumani

2 - son kasb hunar maktabi politexnikimi

Ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada kasb-hunar maktablarining yoshlar uchun tutgan o‘rni, ularning ta‘lim va mehnat bozoridagi imkoniyatlarini kengaytirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Xususan, amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish, qisqa muddatda kasb egallash, bandlik darajasini oshirish kabi jihatlar yoritilgan. Shuningdek, kasb tanlashdagi erkinlik va oliy ta‘limga yo‘l ochilishi kabi afzalliklar haqida ham to‘xtalib o‘tilgan. Maqola yoshlarni ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanish yo‘lida qo‘llab-quvvatlashda kasb-hunar maktablarining muhim rolini asoslab beradi.

Kalit so‘zlar: kasb-hunar maktabi, yoshlar, ta‘lim, amaliy ko‘nikma, bandlik, kasb tanlash, oliy ta‘lim, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash.

Jamiyatimizda ro‘y berayotgan ijtimoiy-iqtisodiy o‘zgarishlar ta‘lim tizimining barcha bosqichlariga o‘z ta‘sirini o‘tkazmasdan qolmayapti. Ayniqsa, o‘quvchilarning turli sohalar bo‘yicha chuqur bilim olishlari, kasbiy ko‘nikma va amaliy malakalarni egallashlari ushbu o‘zgarishlar ta‘sirida yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda nazariy bilimlar bilan bir qatorda, ularni real hayotda qo‘llay olish ko‘nikmalarini shakllantirish — ta‘lim jarayonining asosiy vazifalaridan biri sifatida qaralmoqda.

Professional ta‘limning sifat va samaradorligini oshirish uchun yoshlar ongida ilm-ma‘rifatga, kasb-hunarga bo‘lgan qiziqishni kuchaytirish, ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga ongli ravishda yo‘naltirish nihoyatda zaruriy omil hisoblanadi. Zero, xalqimiz asrlar davomida shakllantirgan boy tarixiy va madaniy merosi, xalq og‘zaki ijodi, hunarmandchilik an‘analari doimo kasb-hunar o‘rganish va uni boshqalarga o‘rgatishni muqaddas qadriyat darajasida e‘zozlab kelgan.

Bugungi kunda mehnat va kasbiy tayyorgarlik tizimi nafaqat o‘quvchilarning kasbga oid axborotlar bilan tanishishiga xizmat qiladi, balki ularni mehnatsevarlik, intizom, mas‘uliyat kabi muhim ijtimoiy fazilatlar ruhida tarbiyalaydi. Kasb tanlash, kasbga yo‘naltirish ishlari — bu yoshlarga to‘g‘ri hayot yo‘lini tanlashda ko‘maklashuvchi, ularni jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlovchi muhim yo‘nalishlardan biridir.

Shuni unutmaslik lozimki, xalqimiz millat sifatida shakllanishida mehnat, kasb va hunarning o‘rni beqiyos bo‘lgan. Odamzod ilk davrlardanoq o‘z ehtiyojlarini qondirish uchun mehnat qilgan, turmush uchun zarur buyumlarni yasagan va turli yumushlarni bajargan. Shu tariqa, insoniyat taraqqiyoti ham aynan mehnat, amaliy tajriba va kasbiy

bilimlar asosida shakllanib borgan. Bugungi kunda esa bu an'ana zamonaviy bilim va texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda davom etmoqda.

Zamonaviy jamiyatda yoshlarning ta'lim olishi va o'z kasbini egallashi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, kasb-hunar maktablari yoshlarga amaliy bilim berish, kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish va mehnat bozoriga tez va samarali chiqish uchun muhim ta'lim muassasalaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada kasb-hunar maktablarining yoshlarga beradigan asosiy afzalliklari va qulayliklari yoritiladi.

Yosh avlod har qanday jamiyatning ertangi kuni va taraqqiyotining asosi hisoblanadi. Ularning barkamol, bilimli va mustaqil shaxs sifatida shakllanishida kasb-hunar tanlash va uni egallash muhim o'rin tutadi. To'g'ri tanlangan kasb inson hayotida nafaqat moddiy jihatdan barqarorlikni ta'minlaydi, balki uning ijtimoiy mavqeini belgilaydi, shaxsiy qoniqish va hayotdan mamnunlik hissini uyg'otadi. Kasb-hunar tanlovi – bu faqatgina mehnat faoliyatining boshlanishi emas, balki o'zini anglash, jamiyatda o'z o'rnini topish yo'lidagi muhim qadamlardan biridir.

Bugungi kunda ilm-fan va texnologiyalar sur'at bilan rivojlanib borayotgan bir davrda yoshlarning kasbga bo'lgan munosabatlari ham o'zgarib bormoqda. Endilikda ular nafaqat an'anaviy kasblarga, balki zamonaviy sohalarga – axborot texnologiyalari, raqamli iqtisodiyot, dizayn va muhandislik kabi yo'nalishlarga ham katta qiziqish bildirishmoqda. Bu jarayonda yoshlar o'zlarining ichki qiziqishlari, individual salohiyatlari hamda mehnat bozoridagi real ehtiyojlarni hisobga olib, ongli tanlov qilishlari lozim. Chunki kasb-hunar egallash nafaqat iqtisodiy jihatdan mustahkam poydevor yaratadi, balki yoshlarni fidoyilik, mas'uliyat, ijodkorlik va o'ziga bo'lgan ishonch kabi muhim fazilatlarni shakllantirishga yordam beradi.

Yoshlarning kasb tanlashida oila, maktab va jamiyatning o'ri beqiyosdir. Ota-onalar farzandlarining qiziqish va qobiliyatlarini erta aniqlash, ularni to'g'ri yo'nalishga boshqarishda faol ishtirok etishlari kerak. Ta'lim muassasalari esa kasbga yo'naltirish ishlarini tizimli tashkil etish orqali har bir o'quvchining kelajagini to'g'ri yo'naltirishda muhim vositaga aylanadi. O'qituvchilar, psixologlar va kasb maslahatchilarining hamkorlikdagi sa'y-harakatlari orqali yoshlar o'z imkoniyatlarini anglab yetishlari, mehnat bozoridagi ehtiyojlar haqida to'liq tasavvurga ega bo'lishlari mumkin.

Xulosa qilib aytganda, yoshlarni to'g'ri kasb tanlashga yo'naltirish, ularning kelajagi, jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligi va taraqqiyoti uchun muhim ahamiyatga ega. Kasb-hunar o'rganish jarayonida yoshlarga keng imkoniyatlar, zarur ko'nikmalar, o'zini namoyon etish uchun sharoitlar yaratilsa, ular ertangi kunning yetuk mutaxassislari, ijodkor shaxslari bo'lib yetishadilar.

Kasb-hunar maktablarida o'quvchilarga aniq bir soha bo'yicha amaliy ko'nikmalar beriladi. Bu esa real mehnat faoliyatiga tayyorlanishda katta ustunlik hisoblanadi. Masalan, texnika, tikuvchilik, pazandachilik, quruvchilik, santexnika kabi sohalar bevosita o'rgatiladi.

Kasb-hunar ta'limi bitiruvchilari ko'pincha o'z yo'nalishi bo'yicha ish topishda qiynalishmaydi. Ko'plab o'quv yurtlari ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlik qilgani sababli, o'quvchilar o'qish vaqtida ham ish tajribasiga ega bo'ladilar.

Kasb-hunar maktablarida o'qish muddati odatda 6 oy – 2 yilni tashkil qiladi. Bu yoshlar uchun tezroq o'z mustaqil hayotini boshlash, daromad topish va jamiyatga foydali bo'lish imkonini beradi.

Bugungi kunda kasb-hunar maktablarining yo'nalishlari juda ko'p: axborot texnologiyalari, avtomobilsozlik, elektrotexnika, kosmetologiya, metallga ishlov berish va boshqalar. Bu esa har bir yoshga o'z qiziqishiga mos kasbni tanlash imkonini beradi.

Kasb-hunar maktabini tugatgan o'quvchilar oliy ta'lim muassasalariga maxsus imtiyozli asosda kirish huquqiga ega bo'ladilar. Bu tizim bosqichli ta'lim olishga sharoit yaratadi.

Davlat tomonidan ajratilgan stipendiya, yotoqxona, bepul ta'lim kabi imkoniyatlar kam ta'minlangan yoshlar uchun katta yordamdir. Bu yoshlarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ta'limdagi tenglikni ta'minlaydi.¹

Xulosa qilib aytganda, kasb-hunar maktablari yoshlarning mustaqil hayotga tayyorlanishida, kasb egallashi va bandligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Bu maktablar nafaqat bilim, balki amaliy ko'nikma, tajriba, o'z kasbiga sadoqat kabi fazilatlarni ham shakllantiradi. Shu sababli, ularni zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas bo'lagi sifatida qo'llab-quvvatlash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva N.X. Kasb-hunar ta'limining pedagogik asoslari, – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
2. Tursunov B.T. Yoshlarni kasbga yo'naltirish va bandligini ta'minlashning dolzarb masalalari, – Samarqand: Iqtisodiyot, 2022.
3. Karimova D.A., Yuldashev O.A. Ta'lim tizimida kasb-hunar o'qituvchilarini tayyorlashning innovatsion yondashuvlari, – Toshkent: Ilm ziyo, 2022.

¹ Karimova D.A., Yuldashev O.A. Ta'lim tizimida kasb-hunar o'qituvchilarini tayyorlashning innovatsion yondashuvlari, – Toshkent: Ilm ziyo, 2022.